C/2026/868

27.2.2026

Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalgs udtalelse

Industrielle kooperativer: et værktøj til håndtering af udfordringen med inklusiv og bæredygtig konkurrenceevne

(initiativudtalelse)

(C/2026/868)

Ordfører: **Giuseppe GUERINI (IT-III)**

Medordfører: **Michal PINTÉR (SK-Kat. 1)**

Rådgivere	Diana DOVGAN (for ordføreren, Gruppe III) Alexandra ŠARINOVÁ (for medordføreren, Kat. 1)
Plenarforsamlingens beslutning	23.1.2025
Retsgrundlag	Forretningsordenens artikel 52, stk. 2
Kompetence	Den Rådgivende Kommission for Industrielle Ændringer (CCMI)
Vedtaget i sektionen	12.9.2025
Vedtaget på plenarforsamlingen	3.12.2025
Plenarforsamling nr.	601
Resultat af afstemningen (for/imod/hverken for eller imod)	198/0/3

1. Konklusioner og anbefalinger

1.1. Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg (EØSU) anbefaler, at EU-institutionerne, medlemsstaterne og de regionale myndigheder integrerer undervisning i kooperative virksomheder i de generelle iværksætteri- og erhvervsuddannelser på både sekundært og tertiært niveau. Dette omfatter også oplysningskampagner og workshops rettet mod finansielle institutioner og industrisammenslutninger, der skal sikre, at de anerkender den kooperative model. Nationale og regionale myndigheder bør fremme kooperativer blandt startupvirksomheder og unge iværksættere. Der bør indarbejdes særlige muligheder for kooperativer i Erasmus+-programmet.

1.2. EØSU understreger, at EU-institutionerne og medlemsstaterne bør anerkende industrielle kooperativer som centrale drivkræfter i den europæiske økonomi og indføre målrettede økonomiske incitamenter (skattelettelser, tilskud, finansiering med lav rente), der kan tilskynde industrielle kooperativer til at satse på industriel symbiose og cirkularitet. Kommunale og regionale myndigheder bør sørge for lokale skatteincitamenter og tilskud til nyetablerede kooperativer, der støtter den økonomiske udvikling på lokalt plan.

1.3. EØSU tilskynder til nationale og regionale investeringer i fælles industriparker og miljøindustrizoner, så kooperativer tilskyndes til at slå sig ned der. Desuden bør der ydes støtte til kooperative videndelingsplatforme, der gør det muligt for industrielle kooperativer at udveksle ekspertise og opskalere bæredygtig industriproduktion.

1.4. EU's samhørighedsprogrammer bør omfatte politiske foranstaltninger møntet på kooperativer for fuldt ud at kunne udnytte de kooperative virksomheders styrke. Medlemsstaterne og Kommissionen bør indarbejde foranstaltninger, der er specifikke for kooperativer, i de regionale udviklingsplaner og sikre, at industrielle kooperativer anerkendes som drivkræfter for lokal bæredygtighed. Samhørighedsfinansiering, infrastrukturinvesteringsplaner og nationale strategier for underudviklede regioner bør prioritere initiativer, der ledes af kooperativer, for at øge den regionale modstandsdygtighed.

1.5. Den stigende betydning af kunstig intelligens og maskinlæring i industrien gør adgang til samt lagring og forvaltning af data afgørende og strategisk vigtig. Derfor vil datadrevne kooperativer få stadig større betydning i forvaltningen af den industrielle omstilling. EØSU opfordrer i den henseende Kommissionen og medlemsstaterne til at støtte erhvervsorganisationer, herunder kooperativer, så der tages fælles initiativer til at udvikle denne form for fælles organisationer til dataforvaltning og dataudveksling.

1.6. EU's politikker bør anerkende, at den kooperative model skaber en klar merværdi sammenlignet med konventionelle kommercielle virksomheder, idet den prioriterer demokratisk forvaltning, retfærdig fordeling af velstand og et stærkt engagement i lokalsamfundet, samtidig med at den bidrager til at styrke EU's strategiske autonomi og har en iboende modstandsdygtighed og tilpasningsevne, som er særlig velegnet til at håndtere komplekse sociale og økonomiske udfordringer.

2. **Indledning og baggrund**

2.1. FN har udråbt 2025 til det internationale år for kooperativer (IYC2025) med temaet »Cooperatives Build a Better World« (kooperativer skaber en bedre verden). Dette valg skyldes, at de internationale institutioner i stigende grad anerkender den rolle, som kooperativer spiller i mange sektorer.

2.2. Blandt enhederne i den sociale og solidariske økonomi er kooperativer den mest strukturerede form for iværksætteri og globalt set den mest udbredte som juridisk virksomhedsform og virksomhedsidentitet. Den Europæiske Union og mange internationale institutioner har anerkendt den afgørende rolle, som socialøkonomiske virksomheder spiller.

2.3. De fleste kooperativer er SMV'er, men mange er større virksomheder, der er aktive i de mest konkurrencedygtige sektorer. Mindst 12 % af verdens befolkning er medlemmer af kooperativer. 280 millioner mennesker arbejder i kooperativer, som er deres vigtigste kilde til indkomst og levebrød. I Europa omfatter den kooperative sektor 141 000 medlemmer, 5 millioner ansatte og 250 000 virksomheder ([1]).

2.4. Den Europæiske Union har i sin industristrategi anerkendt et specifikt økosystem, der defineres som den sociale økonomi og nærøkonomien. Med denne initiativudtalelse ønsker udvalget imidlertid at fremhæve, at den kooperative model har været i stand til at opbygge konkurrencedygtige og succesrige virksomheder, og at deres gode resultater også er baseret på deres inkluderende kapacitet, arbejdstagernes deltagelse og et konstruktivt samspil med lokalsamfundene.

2.5. Industrielle kooperativer spiller en afgørende rolle for jobskabelse og økonomisk modstandsdygtighed og fremmer inklusive forretningsmodeller. Ved at afstemme de økonomiske interesser med den miljømæssige og sociale bæredygtighed bevarer kooperativerne deres modstandskraft over for de globale udfordringer. Deres evne til at skabe balance mellem rentabilitet, konkurrenceevne og socialt ansvar gør dem til vigtige aktører i Europas langsigtede økonomiske strategi.

3. **Europæisk konkurrenceevne og kooperativer**

3.1. Forskellige virksomhedsmodeller anerkendes i traktaten, og de specifikke kendetegn ved den kooperative model er for nylig blevet anerkendt af EU-Domstolen (Domstolens afgørelse (Første Afdeling) af 8. september 2011 – de forenede sager C-78/08 til C-80/08) ([2]), hvilket legitimerer målrettede politikker.

([1]) Cooperative Europe 2024 Annual Report.

([2]) Forenede sager C-78/08 — C-80/08: Domstolens dom (Første Afdeling) af 8. september 2011 — Ministero dell'Economia e delle Finanze og Agenzia delle Entrate mod Paint Graphos Soc. Coop. arl (sag C-78/08), Adige Carni Soc. coop. arl, under konkurs mod Agenzia delle Entrate, Ministero dell'Economia e delle Finanze (sag C-79/08) og Ministero delle Finanze mod Michele Franchetto (sag C-80/08) (anmodning om præjudiciel afgørelse fra Corte suprema di cassazione — Italien) (Præjudiciel forelæggelse — formaliteten — statsstøtte — skattefordele for andelsselskaber — karakter af statsstøtte i artikel 87 EF's forstand — forenelighed med fællesmarkedet — betingelser) (EUT C 311 af 22.10.2011, s. 6).

3.2. Den kooperative forretningsmodel er i fuld overensstemmelse med værdierne i EU-traktaten og målene for det europæiske konkurrenceevnekompas. Idet de forfølger såvel økonomiske som sociale målsætninger, udgør kooperativer en uundværlig del af den »sociale markedsøkonomi«.

3.3. Den kooperative virksomhedsform er ikke velkendt blandt borgerne, erhvervslivet, bankerne og den offentlige forvaltning. I nogle lande lider kooperativerne under diskriminerende praksis og/eller negative konnotationer og anerkendes ikke som fuldgyldige virksomheder på samme måde som konventionelle virksomheder, hvilket skaber yderligere hindringer for deres vækst og gør det meget vanskeligt for dem at få adgang til finansiering via traditionelle låneinstrumenter. Denne udtalelse kan bidrage til at udbrede kendskabet til kooperativer som rentable virksomheder, der skaber værdi og velstand på linje med konventionelle virksomheder. Forskellen handler om fordelingen af denne velstand, og den værdi, der føres tilbage til samfundet.

3.4. Kooperativer har et langsigtet mål om at opnå økonomisk og social bæredygtighed ved at inddrage borgerne, foregribe forandringer og optimere brugen af ressourcer. Overskud anvendes ikke til at maksimere forrentningen af kapitalindskud, men til at gennemføre bæredygtige investeringer. I vækstperioder er der en tendens til, at overskud i profitorienterede virksomheder udloddes i meget generøse udbytter eller bonusser. I modsætning hertil opspares overskud i kooperativer, så de bedre kan tilpasse sig fremtidige perioder med tilbagegang.

3.5. Den kooperative metodes fleksibilitet, tilpasningsevne og kreativitet har gjort det muligt for kooperativer at drive virksomhed i alle økonomiske sektorer og tilpasse sig nye økonomiske og samfundsmæssige behov. De er kendetegnet ved forskellige størrelser og typologier. Industrielle kooperativer, hvoraf de fleste er arbejdstagerkooperativer, er ikke så velkendte. De er hovedsagelig aktive inden for fremstilling, byggeri eller liberale, videnskabelige og tekniske aktiviteter. Der findes industrielle kooperativer i både traditionelle og nye industrisektorer. Kooperativer er aktive i sektorer som uddannelse, sundhed, tjenesteydelser, landbrugsfødevarer, finans osv., men også i nye sektorer som IT, softwareudvikling, kunstig intelligens og biomedicin.

3.6. Kooperativer bestræber sig i sagens natur på at give alle medlemmer lige stor indflydelse, idet ligestilling både er et mål og en målestok for deres succes. De gør en bevidst indsats for og engagerer sig også i at efterleve disse værdier på arbejdspladsen. I arbejdstagerkooperativer fører arbejdstagernes inddragelse i kontrollen med og ledelsen af virksomheden f.eks. til øget medarbejdertilfredshed, opkvalificering og produktivitet. Indarbejdelsen af sociale betingelser i offentlige udbudsprocedurer er afgørende for kooperativer, idet denne tilgang anerkender og værdsætter deres sociale indsats parallelt med deres økonomiske resultater.

3.7. Næsten en million arbejdspladser i fremstillingsindustrien er gået tabt i EU i løbet af de seneste fire år ([3]), og kooperativer bør fremmes som et af instrumenterne til at modvirke afindustrialisering og hjælpe sektoren med at sikre en rimelig og retfærdig dobbelt omstilling og beskytte og skabe kvalitetsjob. I den forbindelse er genindustrialiseringen af Europa en prioritet.

3.8. Sociale kooperativer spiller en vigtig rolle i omstruktureringsprocessen og har været en drivkraft for social innovation. Sociale kooperativer, der arbejder med arbejdsmarkedsintegration, spiller en central rolle i indsatsen for at få de arbejdstagere, der befinder sig længst fra arbejdsmarkedet, tilbage til dette ved hjælp af effektiv og passende uddannelse. I nogle lande, f.eks. Bulgarien, er sociale kooperativer store arbejdsgivere for personer med handicap.

3.9. Selv om de industrielle kooperativer skal opfylde de samme krav til CO_2-rapportering som enhver anden virksomhed, afspejler de nuværende rapporteringsrammer ofte ikke deres specifikke forvaltningsstrukturer og sociale mål. Derfor bør rapporteringssystemerne tilpasses, så de tager bedre højde for den kooperative models særlige karakteristika og bidrag til bæredygtighed.

3.10. Mange kooperativer er involveret i eller står i spidsen for den digitale og den grønne omstilling, selv i avancerede sektorer såsom forskning i energiproduktion fra brint, hvor f.eks. et kooperativ i Italien, der stammer fra en universitetsspinoff, er blevet et referencepunkt for innovation på energiområdet. I Catalonien omfatter et kooperativ for vedvarende energi næsten 86 000 medlemmer og genererer 71,11 GWh/år.

([3]) https://www.etuc.org/en/pressrelease/eu-loses-almost-million-manufacturing-jobs-just-4-years.

3.11. Kooperative modeller har også vist sig at være effektive og interessante i forbindelse med forvaltningen af vand og varetagelsen af almene interesser. Dette fremgår af arbejdet i Alliance of Community-Owned Water Services in Europe (ACOWAS-EU), der blev oprettet i høringsperioden vedrørende omarbejdningen af EU's drikkevandsdirektiv i 2020, og som har kastet nyt lys over lokalsamfundenes drikkevandsforsyning gennem kooperativer.

3.12. Vandkooperativer forvaltes og ejes f.eks. af lokalsamfund, og selv om der er gjort interessante erfaringer i Østrig, Danmark, Finland, Spanien og Irland, er disse ikke særlig kendte og sparsomt undersøgte.

3.13. I sektoren for elektricitet fra vedvarende energikilder, hvor Europa i øjeblikket gennemgår en betydelig omstilling af sit energisystem i form af et skifte fra centraliseret til decentraliseret produktion, forvaltes en stor del af VE-fællesskaberne i kooperative former. Energikooperativer kan levere energi fra vedvarende ressourcer til en lavere pris. Hvis denne model fremmes, kan den europæiske industri blive mere konkurrencedygtig takket være lavere energiomkostninger for virksomhederne, og omstillingen til en grøn økonomi kan gå hurtigere.

3.14. Kooperative banker spiller en afgørende rolle i bestræbelserne på at styrke Europas regionale økonomier, styrke kontinentets finansielle markeder og kapitalmarkeder, styrke dets strategiske autonomi globalt set og finansiere Europas bæredygtige og retfærdige omstillinger.

3.15. Der findes også kooperativer, der samler virksomheder og organisationer med fælles mål i specialiserede klynger for at maksimere samarbejde, innovation og den sociale og miljømæssige indvirkning. Hver kooperative klynge er dedikeret til en specifik sektor og støtter sine medlemskooperativer ved at lette adgangen til deres produkter eller forbedre deres forvaltningspraksis.

3.16. Kooperativer fungerer som en vigtig mekanisme til at afhjælpe markedssvigt ved at prioritere kollektiv beslutningstagning og retfærdig ressourcefordeling og sikre, at basale varer og tjenesteydelser fortsat er tilgængelige på trods af økonomiske tilbageslag. De styrker arbejdstagerne og stabiliserer beskæftigelsen i ustabile industrier. Ved at geninvestere overskud og fokusere på langsigtet bæredygtighed frem for kortsigtede aktionærafkast skaber kooperativer modstandsdygtighed på ustabile markeder.

3.17. I de seneste år har startupvirksomheder i stigende grad taget kooperative modeller til sig, da fælles ejerskab fremmer åben innovation og fair overskudsdeling. Disse moderne startupkooperativer udnytter digitale værktøjer til at decentralisere beslutningstagningen, hvilket gør dem både fleksible og konkurrencedygtige i vækstindustrier. Princippet om indbyrdes samarbejde gør det muligt for kooperativer at samarbejde om fælles projekter, få gensidig gavn af fordele, opnå stordriftsfordele og udveksle viden. I kombination med digitale værktøjer giver det en afgørende konkurrencefordel.

4. **Kooperativernes bidrag til den fælles velstand og EU's inklusive industrielle konkurrenceevne**

4.1. En af de mest interessante og vellykkede praksisser for industriel omstrukturering og bevarelse af arbejdspladser er »Workers Buyout« eller medarbejderovertagelser af virksomheder i henhold til den kooperative model.

4.2. En Workers Buyout indebærer en omstruktureringsproces, hvor medarbejderne køber de fleste eller alle ejerandele i deres virksomhed og reelt bliver medejere. Dette sker som oftest for at redde virksomheden fra lukning og for at bevare arbejdspladser.

4.3. En Workers Buyout kan også fungere som et redskab til at håndtere udfordringer i forbindelse med omstilling og generationsskifte i »sunde« virksomheder, normalt familieejede SMV'er. Dette ses først og fremmest i Frankrig, hvor årsagerne til Workers Buyouts ikke nødvendigvis og endda sjældent hænger sammen med manglende økonomiske resultater. Det fremgår også af undersøgelsen ([4]), at dette tiltag kan skyldes (ejernes) pensionsalder eller ønske om et karriereskift.

([4]) https://www.fi-compass.eu/esfplus/workers-buyout.

4.4. På trods af de positive socioøkonomiske virkninger af Workers Buyouts med hensyn til at redde job, knowhow/kompetencer og indkomst i Europa bør det fremhæves, at der findes betydelige hindringer for Workers Buyouts: huller i lovgivningen, mangel på passende juridiske foranstaltninger, støtteforanstaltninger og finansieringsmekanismer, mangel på en gearet Workers Buyout-model, begrænset interesse fra kommercielle banker samt manglende bevidsthed om den kooperative model blandt fagfolk, der beskæftiger sig med likvidationer og virksomhedsoverdragelser. Ikke desto mindre tilbyder kooperativsammenslutninger teknisk bistand, herunder rådgivningstjenester, uddannelse af fremtidige medarbejderejere og finansielle instrumenter, og de spiller en central rolle med hensyn til at sikre, at Workers Buyouts bliver en succes og indebærer en begrænset risiko for arbejdstagerne. Medlemsstaterne bør i højere grad gøre brug af tilskud fra ESF+ til at støtte rådgivningstjenester og teknisk bistand til Workers Buyouts.

4.5. Der bør gennemføres yderligere foranstaltninger til støtte for Workers Buyouts: direkte finansielle mekanismer, der hjælper medarbejdere med at investere i virksomheder i krise eller uden efterfølgere, styrkelse af kooperativsammenslutningers evne til at bidrage til egenkapital og kvasiegenkapital og skabe specifikke garantier, finansiel indgriben fra regionale myndigheder, der supplerer arbejdstagernes kapital og kooperative finansielle indgreb, skatteincitamenter for Workers Buyouts samt fortrinsret for arbejdstagere, så de får de bedste forudsætninger for at afgive et overtagelsestilbud for en virksomhed, der står over for lukning.

5. **Indvirkning på job, uddannelse, kompetencer, omstilling og teknologi**

5.1. Den kooperative iværksætterkultur skaber flere job end traditionelt iværksætteri. Over halvdelen af de 3 207 580 virksomheder, der findes i Spanien (53,6 %), har f.eks. ingen ansatte overhovedet. Derimod har kun 21,21 % af kooperativerne ingen ansatte (hovedsagelig inden for byggeri og handel). Desuden har 35,55 % af kooperativerne mellem en og to ansatte, hvilket er mere end de 27,99 % af de traditionelle virksomheder, mens yderligere 19,08 % beskæftiger mellem tre og fem ansatte sammenlignet med 9,65 % for de resterende virksomheder ([5]). Selv om disse tal kan variere fra land til land, afspejler de en generel tendens til et stærkere fokus på jobskabelse og fastholdelse af arbejdspladser inden for den kooperative model.

5.2. I Draghirapporten om konkurrenceevne anerkendes behovet for at lukke kvalifikationskløften i strategiske industrier. Det kooperative princip om »almen og faglig uddannelse og oplysning« tilskynder kooperativerne til at tilbyde uddannelse og erhvervsuddannelse til deres medlemmer og ansatte. De er kendetegnet ved livslang læring, hvilket gør det muligt for arbejdstagerne at reagere fleksibelt på forandringer.

5.3. Den Internationale Kooperative Alliance definerer i sine kooperative principper en hensyntagen til lokalsamfundet som en af de vigtigste værdier, der styrer eksistensgrundlaget for og driften af kooperativer: Kooperativer arbejder for en bæredygtig udvikling af deres lokalsamfund gennem politikker, der er godkendt af deres medlemmer. Dette understreger, at kooperativer har unikke forudsætninger for at støtte lokal udvikling og den tredobbelte (grønne, digitale og cirkulære) omstilling, fordi deres lokalsamfundsorienterede og bæredygtige tilgang til virksomhedsdrift stemmer overens med principperne for den cirkulære økonomi.

5.4. Industrielle kooperativer har potentiale til at fremme udviklingen af en lokalsamfundsbaseret økonomi, der bidrager til en bottom-up-udvikling af rene og inklusive industrier i hele EU. Udvalget opfordrer derfor EU-institutionerne til fuldt ud at anerkende den rolle, som kooperativer kan spille i gennemførelsen af nye initiativer under aftalen om ren industri.

5.5. Den stigende betydning af kunstig intelligens og maskinlæring i industrien gør adgang til samt lagring og forvaltning af data afgørende og strategisk vigtig. Derfor vil datadrevne kooperativer få stadig større betydning i forvaltningen af den industrielle omstilling. Oprettelse af kooperativer til forvaltning og udveksling af data vil være til gavn for mennesker (arbejdstagere, forbrugere, iværksættere) og SMV'er, som ikke selv kan få adgang til eller behandle store mængder data.

5.6. Kooperativer forekommer særligt velegnede til at varetage formidlingsaktiviteter og dataudveksling eller -deling mellem virksomheder. Især kooperativer ville sikre, at der ved dataforvaltningen er et sammenfald mellem interesserne hos de registrerede personer og den kooperative dataindehaver, der i dette tilfælde er ejet af de registrerede personer. Disse strukturer kunne således sikre en deltagerorienteret og delt styring mellem borgerne, virksomheder og iværksættere.

([5]) Situación del Cooperativismo en España en 2023.

5.7. Industrielle kooperativer kan gøre brug af deres lokale forbindelser til at engagere sig i industriel symbiose, hvorved affald eller biprodukter fra en industri eller et industrikooperativ kan tjene som produktionsinput for en anden. Dette støtter ressourceeffektivitet og besparelser på affald, energi, vand og materialer. Med henblik på at støtte industrielle kooperativers brug af denne praksis bør EU og nationale institutioner overveje specifikke politikker: Disse omfatter lokalt gennemførte eller kommunale skatteincitamenter, skattelettelser for nyetablerede kooperativer, subsidier, tilskud eller andre former for lavtforrentet finansiering, støtte til regionale videndelingsplatforme samt kommunale og regionale investeringer i infrastruktur (fælles industriparker, miljøindustrizoner, affaldsbehandlings-/genanvendelsesanlæg, omvendte logistikknudepunkter osv.).

5.8. Industrielle kooperativer kan spille en særlig rolle i den regionale udvikling ved at fremme en inklusiv økonomisk vækst. Deres demokratiske forvaltning sikrer, at overskud geninvesteres lokalt, hvilket styrker de regionale økonomier, den sociale samhørighed og beskæftigelsen. Ved at prioritere langsigtet bæredygtighed fremmer kooperativer lokale industriers modstandsdygtighed og tilskynder til lokal og regional innovation i industrien. Dette bør anerkendes i EU's politikker, herunder samhørighedsfondene, i form af skræddersyet finansiering og incitamenter på lokalt eller regionalt plan, der bidrager til regional og lokal vækst, beskæftigelse og udvikling.

5.9. Blandt de udfordringer, som kooperativerne selv har peget på, er problemet med manglende viden om kooperativer. Udvalget opfordrer EU-institutionerne, herunder Det Europæiske Regionsudvalg, samt nationale aktører til at prioritere integration af undervisning i den kooperative model i erhvervsuddannelserne og sikre, at lærlinge, elever i almen undervisning, studerende og unge får kendskab til de kooperative principper og aktiviteter. Især Erasmus+-programmet bør udnyttes mere systematisk på dette område. Erasmus+-programmet bør støtte erhvervsuddannelsernes formidling af den kooperative forretningsmodel. Dette kunne omfatte udvikling af særlige praktik- og mobilitetsmuligheder inden for kooperative virksomheder i hele EU.

5.10. Der bør lægges særlig vægt på udvikling af viden om kooperativer på videregående uddannelser for at give de studerende mulighed for at træffe et informeret valg om kooperativt iværksætteri som en karrieremulighed. Der bør lægges større vægt på at fremme den kooperative model blandt startupvirksomheder og unge iværksættere. Den kooperative model bør fremmes i EU's kommende opstarts- og opskaleringsstrategi.

5.11. Uddannelse i kooperativer bør integreres i nationale og lokale erhvervsstøtteorganisationers uddannelsesaktiviteter for at gøre sektoren mere attraktiv for virksomhedsudvikling. Formidling af information er også vigtig blandt den brede offentlighed og i den private sektor (banker og finansielle institutioner, men også den offentlige forvaltning) samt inden for industri-/erhvervssammenslutninger.

Bruxelles, den 3. december 2025.

Séamus BOLAND
Formand
for Det Europæiske Økonomiske og Sociale Udvalg